

Apion flavipes v. ♀ *maculicoxis* Des br. Okolice Warszawy: Dąbrówka 7. X. 24; Zieleniec 30. VII. 09; Szczawnica 8. VIII. 24.

Aphodius granarius a. *ragusanus* Reitt. Wszędzie wraz z formą typową.

A. pusillus a. *macularis* Muls. Kraków.

A. inquinatus a. *fumosus* Muls. Kraków.

A. erraticus a. *striolatus* Gebl. Okolice Warszawy.

A. putridus a. *uliginosus* Hardy. Okolice Warszawy: Wawer 30. III. 16.

A. satellitius a. *planus* Schmidt. Warszawa: Saska Kępa 26. IV. 16.

Spis łuskoskrzydłych ziemi Sandomierskiej. I.

(Énumération des Lépidoptères de la région Sandomierz. I.)

Zestawił

z zebranych w latach 1907--1924 materiałów

ST. KARPOWICZ, architekt.

Doprowadziwszy obecnie swoje zbiory łuskoskrzydłych do porządku pragnę podzielić się siedemnastoletnią pracą z szerszym ogółem ludzi interesujących się rodzimą entomologią.

Pracując na terenie Sandomierszczyzny od 1907 r., w wolnych chwilach od zajęć zawodowych prowadziłem badania i łowy na terenie sięgającym od Stopnicy do Zawichosta włącznie.

Teren ziemi Sandomierskiej, na którym prowadzone były badania i łowy, jest ogromnie urozmaicony. Składają się na niego: niziny nad Wisłą od Zawichosta do Stopnicy porośnięte przy brzegach mniejszymi lub większymi kępami wiklinowemi; rozległe łąki suche i wilgotne głównie w Rytwianach pod Staszowem i w Szymanowicach pod Klimontowem; wydmy piaszczyste pod Staszowem, Połańcem, Strzegomiem i Koprzywnicą; torfowiska 30-to morgowe w folwarku Dobra pod Staszowem i w rewirze Golejowskim lasów Staszowskich; kilka tysięcy morgów lasów szpilkowych i liściastych ze zrębami, kulturami i młodszymi oraz starszymi zagajnikami, (lasy Dóbr Staszowskich z rewirami Podklasztornym, Golejowskim, Sydzyńskim, Adamówką-Pluskawą, Szczecko-Turskim, Łubnickim, lasy Dóbr Klimontowskich z bukowami rewirami Budy, Zielonka, Szymanowice, lasy Dóbr Słabu-

szewickich oraz lasy rządowe w Strzegomiu, Kleczanowie i Górach Wysokich); jary w Sandomierzu, Słupczy, Winiarach, Kicharach, Górach Wysokich, Tudorowie, Gorzyczanach, Międzygórzu, Słabuszewicach; góry wapienne, gipsowe i z kwarcytów środkowokambryjskich pod Staszowem, w Oględowie, Kurozwałkach, Rybnicy, Międzygórzu, Galkowicach i pod Sandomierzem — Góry Pieprzowe; zbiorowiska stepowe na zboczach lewego wysokiego brzegu doliny Wisły od Koprzywianki do Zawichosta z najwspólniejszym zbiorowiskiem na północny wschód od Sandomierza między miastem a Górami Pieprzowemi.

Ten właśnie tak urozmaicony teren z bardzo bogatą i bujną roślinnością, wśród której nie brakuje przedstawicieli okolicznych górskich i stepowych, pozwolił mi zebrać materiał bardzo obfity, który prawdopodobnie będzie ciekawym przyczynkiem do dalszych badań fauny łuskoskrzydłych ziemi Sandomierskiej tak bardzo bogatej a jeszcze dotąd prawie zupełnie nie opisanej.

Teren przeczennie badany składa się z dwóch zasadniczo odmiennych części; pierwsza — zachodnia część powiatu od Stopnicy przez Staszów do Klimontowa, obfituje w lasy szpilkowe i liściaste, druga — wschodnia część od Klimontowa do Zawichosta jest prawie bezleśna.

Pod względem morfologicznym północna część badanego terenu przedstawia zlekka falistą równinę wznoszącą się ponad 200 mtr. nad poziom morza. Pokryta jest grubą warstwą lössu i pokrajana głębokimi dolinami rzeczek oraz gęstą siecią wpadających do tych dolinek jarów; południowa część całego terenu jest typową niziną.

Siedziba moja w Rytwianach, gdzie przebywałem do 1918 r., posiadała idealne warunki do prowadzenia badań i łowów; zupełnie odosobniony dworek na 2 $\frac{1}{2}$ morgowej parceli nad rzeką Czarną, znajduje się w odległości 1 do 1 $\frac{1}{3}$ kilom. od rewirów Podklasztornego i Golejewskiego, a 2 kilom. od rewiru Adamówka-Pluskawa; przy dworku sad owocowy i ogród kwiatowo-warzywny, w pobliżu zaś na tak zw. Zamku Opalińskim — duży sad owocowy i szkółki drzewek. Za rzeką Czarną zaczynają się kilkudziesięcio morgowe łąki włościńskie. Przy dworku na 10-mtr. słupie była zawieszona bardzo silna latarnia żarowo-spiirtusowa, przy świetle której bardzo dużo łowiłem. Mając obszerne mieszkanie, jeden pokój specjalnie przeznaczyłem do prac przyrodniczych,

gdzie prowadziłem na dużą skalę hodowlę motyli, z dostarczonych mi, przez służbę leśną i praktykantów, jajeczek i gąsiennic. W dostarczaniu mi żywego materiału przez parę lat przodował kuzyn mój ś. p. Bronisław Kutnicki b. praktykant rew. Podklasztornego. Tamże rozpocząłem hodowlę i doświadczenia w gorącej i zimnej temperaturze.

Dublety moich zbiorów ofiarowałem w 1913 r. Sekcji Entomologicznej Miłośników Przyrody w Warszawie. Zbiór ten umieszczony w stacji doświadczalnej w Borówce pod Piasecznem z powodu niewywiecienia go w swoim czasie w bezpieczne miejsce, został dotkliwie uszkodzony i częściowo zniszczony podczas bitwy z Niemcami w 1914 r. Na szczęście to, co pozostawiłem u siebie pozwoliło mi bez uszczerbku prawie prowadzić pracę dalej.

Spis łuskoskrzydłych został zestawiony na podstawie moich notatek podług „Catalog der Lepidopteren des Palaearctischen Faunengebietes“ von Dr. O. Staudinger und Dr. H. Rebel. Berlin 1901.

Gwiazdka (*) oznacza nowy gatunek lub odmianę dla fauny Polski.

Przy określaniu bardzo dużo korzystałem ze wskazówek i rad mojego nieżyjącego już przyjaciela ś. p. Juljusza Isaaka, sprawdzenia zaś niektórych okazów wątpliwych jak również przejrzania rękopisu dokonał p. Jan Romaniszyn, za co Mu składam na tym miejscu serdeczne podziękowanie.

Ponieważ zbiory oddane w 1913 r. Sekcji Entomologicznej były przeznaczone dla przyszłego Muzeum Narodowego, przeto uratowaną część wycofałem z nieistniejącej już Sekcji, ażeby połączoną całość przekazać powstałemu Muzeum Narodowemu zgodnie z intencją z 1913 r.

Niema wątpliwości, że praca niniejsza posiada duże luki, ponieważ była prowadzona dorywczo jak każdego, kto musi myśleć o swoim bycie, w każdym jednak razie choć w małej części przyczyni się do poznania fauny naszej pięknej Ojczyzny.

Literatura:

1. „Die Grossschmetterlinge und Raupen Mitteleuropas“ von Prof. Dr. Kurt Lampert. Esslingen 1907
2. „Die Schmetterlinge Europas“ von med. et philos. Dr. Arnold Spuler, Stuttgart 1910.

3. „Die Gross-Schmetterlinge der Erde“ von Prof. Dr. Adalbert Seitz, Stuttgart.
4. S. Dziubałowski. Rozwój roślinności na porębach lössowych w Sandomierskiem w oświetleniu florystyczno-statystycznym. Warszawa 1918.
5. J. Samsonowicz: Dzieje geologiczne ziemi Sandomierskiej. Sandomierz 1920.
6. J. Kwiatkowski: Wisła pod Sandomierzem. Sandomierz 1920.

PAPILIONIDAE.

Papilio machaon L. Maj — sierpień. Występuje w dwóch pokoleniach lecz nie wszędzie pospolity. Gąsienice znajdowałem w Rytwianach na *Daucus carota* po jednej lub kilka sztuk. Hodowla łatwa. Poczwaraki poddawane działaniu gorącej temperatury (39° trzy razy dziennie po 3 godziny przez 2 dni) wydały motyle o ubarwieniu jasno-szarem zamiast intensywnie czarnego. Gąsienica przy dotykaniu wydaje specyficzny zapach.

Z odmian posiadam:

P. m. v. rufopunctata Wh. Sierpień — Rytwiany. Posiada czerwoną plamkę w górnej części tylnych skrzydeł w pierwszym białym półksiężycu. Rzadki.

P. m. v. aurantiaca Sp. W latach 1920 i 1921 łowiłem pod Sandomierzem okazy o ubarwieniu ciemno-zółtem; b. rzadki.

P. podalirius L. Maj — lipiec. Nie bardzo pospolity. Bywa częstszy w północnej części powiatu. Dorosłe gąsienice znajdowałem we wrześniu na tarninie. Przepoczwarczają się na teje na gałązkach przy ziemi.

P. p. ab. undecimlineatus Eim. Czerwiec. Rytwiany, bardzo rzadki.

P. p. ab. zancleus Z. Lipiec. Rytwiany, b. rzadki.

PIERIDAE.

Aporia crataegi L. Maj — lipiec. Wszędzie; nie bardzo pospolity. W ostatnich zaś latach rzadki. Na wiosnę (1912, 1913 r.) znajdowałem gąsienice całymi gniazdami na śliwach, po przeziłowaniu. Z hodowanych posiadam okazy nieco większe od łowionych. Rytwiany.

A. cr. tr. ad ab. alepica Cos. Lipiec 1912 r. Rytwiany z hodowanych gąsienic, b. rzadki.

Pieris brassicae L. Wszędzie pospolity, Kwiecień — sierpień. Hodowla b. trudna, ponieważ duży procent gąsienic bywa zwykle

nakłuty przez *Microgaster glomeratus*, oraz podlegają chorobom (Wipfelkrankheit). Poczwarłki poddawane działaniu gorącej temperatury, wydawały motyle o zabarwieniu szaro-żółtem, przyczem czarny kolor na brzegach skrzydeł i plamki traciły na intensywności, przy prawie zupełnym zaniku u ♂ przedłużenia dolnej czarnej plamki między żyłkami V a α (na górnych skrzydłach).

P. rapae L. Kwiecień — sierpień. W 2 pokoleniach wszędzie pospolity. Gąsienice zbierałem we wrześniu — październiku na rezedzie; te po przeniesieniu do mieszkania wkrótce przepoczwarczały się, wydając motyle w listopadzie. Z hodowanych posiadam ♀ nieokreśloną, która ma szarą plamkę między żyłkami IV₁ i IV₂ na górnych skrzydłach.

P. r. gen. aestivalis, Lipiec — Sandomierz. Tę odmianę posiadam również z hodowli w gorącej temperaturze.

P. napi L. Kwiecień — Wrzesień. Wszędzie pospolity.

P. n. ab. napaeae Esp. Lipiec — Rytwiany. Nieco większe od wiosennych.

P. n. ab. flavescens Röb. Lipiec. Trzy okazy z okolic Pacanowa; b. rzadki.

P. n. ab. bryoniae O. Lipiec 1912 r. Jedyny okaz z okolic Pacanowa.

P. daplidice L. Kwiecień — sierpień. Wszędzie nie bardzo pospolity. Rytwiany — Sandomierz.

P. d. ab. bellidice O. 25.V 1924 r. Sandomierz. Znacznie rzadszy od poprzedniego.

Anthocharis cardamines L. Kwiecień — maj. Wszędzie nie bardzo pospolity.

Leptidia sinapis L. Kwiecień — sierpień. W 2 pokoleniach. Wszędzie dość pospolity.

Gonepteryx rhamni L. Marzec — sierpień. Wszędzie pospolity. Poczwarłki w 14 godz. po przepoczwarczeniu się trzymane 35 dni na lodzie wydały motyle po 10 dniach zbliżone do *ab. alvinda* Blanch. prawie zupełnie białe, plamczki na skrzydłach maleńkie i zupełny zanik przerywającej obwódki brązowej na górnych skrzydłach, dolne zaś skrzydła więcej wycięte.

Colias palaeno L. 10.VI 1912 r. Na 30-to morgowych łąkach torfowych f. Dobra, 4 kilom. od Staszowa. Rzadki.

C. p. ab. reducta Geest. 1.VI 1918 r. Tamże. Posiadam dwie ♀. B. rzadki.

C. p. ab. europome Esp. Czerwiec. Szymanowice pod Klimontowem. Rzadki.

C. p. ab. europomene O. Czerwiec. Dobra pod Staszowem i Szymanowice pod Klimontowem. Rzadki.

C. hyale Maj — wrzesień. W okolicach Sandomierza pospolity szczególnie w drugim pokoleniu.

* *C. h. ab. sareptensis* Stgr. Czerwiec — sierpień. W okolicach Sandomierza nie bardzo pospolity.

C. edusa F. Maj — sierpień; nie bardzo pospolity. 2:VIII 1922 r. W Szymanowicach pod Klimontowem na zrębie w pobliżu torfowych łąk.

C. e. ab. helice Hb. Sierpień, tamże. Posiadam w zbiorze 2 ♀.

C. myrmidone Esp. Maj — sierpień, tamże. Nie bardzo pospolity.

C. m. ab. alba St. Sierpień, tamże. B. rzadki.

NYMPHALIDAE.

Apatura iris L. Czerwiec — lipiec. Wszędzie dosyć pospolity, zwykle przy drogach obsadzonych wierzbami.

A. ilia Schff. Czerwiec — lipiec, mniej pospolity od poprzedniego. Rytwiany.

A. i. ab. clytie Schff. Czerwiec — lipiec, tamże. Rzadki.

A. i. ab. eos Rossi. Lipiec tamże. B. rzadki.

Limnitis populi L. Czerwiec, rewir Golejowski. Niezbyt pospolity.

L. p. ab. tremulae Esp. Czerwiec, rewir Golejowski. Posiadam tylko 2 okazy. B. rzadki.

L. sibilla L. Lipiec, rewir Golejowski. B. rzadki.

Pyrameis atalanta L. Całe lato. Wszędzie pospolity. Gąsienice pojedynczo na pokrzywie. Z hodowli w zimnej temperaturze posiadam *ab. Klemensiewiczzi* Schille.

P. cardui L. Kwiecień — sierpień. Nie każdego roku występuje gromadnie. W 1921 r. masowo na szosie Opatowsko-Sandomierskiej. Co do wielkości jest bardzo zmienny, posiadam okazy o rozpiętości górnych skrzydeł 42 mm.

P. c. ab. pallida Schoy. Sierpień, Rytwiany. B. rzadki.

Vanessa io L. Kwiecień — sierpień. Wszędzie, nie bardzo pospolity. Posiadam okazy łowione o rozpiętości górnych skrzydeł 42 mm. Z eksperymentalnej hodowli posiadam:

V. io ab. ioides O. (również łowiłem).

V. io ab. fischeri Stf.

V. io ab. antigone Fsch.

V. io ab. belisaria Ob. oraz dziewięć sztuk nieokreślonych z powodu braku odpowiedniej literatury.

V. urticae L. Marzec — wrzesień, wszędzie pospolity w 3-ch pokoleniach.

Z masowo hodowanych posiadam:

V. u. ab. hermanni (w 3-iem pokoleniu) rzadki.

V. u. tr. ad ab. connexa b. rzadki.

Z hodowli eksperymentalnej:

V. u. ab. nigricaria Hav.

V. u. ab. ichnusoides Selys.

V. u. tr. ad. ab. ichnusa Bon.

V. u. ab. connexa Bt. oraz kilkadziesiąt okazów nieokreślonych.

V. l album Esp. 20/VII 1912 r. Posiadam tylko dwa okazy z okolic Pacanowa. B. rzadki.

V. xanthomelas Esp. 28/VI 1920 r. Okolice Klimontowa, b. rzadki.

V. polychloros L. Marzec — sierpień. Wszędzie, nie bardzo pospolity. Gąsienice znajdowałem na wierzbie, wiązcie i wiśni. Ś. p. J. Isaak wyhodował na sośnie, z tej hodowli posiadam 2 okazy małe i nie tak intensywnie ubarwione. Z eksperymentalnej hodowli posiadam:

V. p. ab. testudo Esp. oraz kilkanaście okazów nieokreślonych.

V. p. ab. erythromelas Aust. Lipiec. Okolice Klimontowa. Posiadam 4 okazy. B. rzadki.

V. antiopa L. Marzec — sierpień. W maju znajdowałem na brzożach gąsienice (rew. Golejowski) całymi gniazdami. Posiadam okazy o rozpiętości górnych skrzydeł 50 mm. Z eksperymentalnej hodowli posiadam:

V. a. ab. daubii Stf.

V. a. tr. ad ab. hygiaea Heydr. w kilku różnych odcieniach.

V. a. ab. hygiaea Heydr.

V. a. ab. artemis Fsch.

Polygonia C album L. Marzec - wrzesień. Wszędzie, niepospolicity.

Araschnia levana L. Maj -- lipiec. Rytwiany. Z hodowanych i łowionych posiadam:

A. l. gen. aest. prorsa L.

A. l. ab. porima O. Wszystkie niezbyt niepospolite.

Melitaea aurinia Rott. 2;VI 1912 r. na łąkach przy rew. Podklasztornym (Rytwiany). Rzadki.

M. cinxia L. 10;VI 1912 r. na wilgotnych Rytwiańskich łąkach. Nierzadki.

M. phoebe Knoch. 15;VI 1914 r. na Rytwiańskich łąkach. B. rzadki.

M. didyma O. Czerwiec. (17;VI 1914) — lipiec (25.VII 1914). Na Rytwiańskich łąkach. Pospolity wszędzie.

M. athalia Rtt. Lipiec -- sierpień. Wszędzie pospolicity na łąkach.

M. a. ab. latefascia Fixs. Rytwiany — rzadszy.

M. aurelia Nick. Lipiec na wilgotnych Rytwiańskich łąkach. Wszędzie niepospolicity.

M. parthenie Bkh. Lipiec na wigotnych Rytwiańskich łąkach. Wszędzie niepospolicity.

M. dictynna Esp. Lipiec na wilgotnych łąkach tamże. Niepospolicity.

Argynnis selene Schff. Czerwiec — sierpień, rew. Podklasztorny. Wszędzie pospolicity.

A. euphrosyne L. Czerwiec — sierpień, rew. Podklasztorny. Nie pospolicity.

A. pales Schff. Lipiec — sierpień, na leśnych łąkach rewiru Podklasztornego. Rzadki.

A. p. v. arsilache Esp. tamże rzadki.

A. p. trans. ad ab. lapponica Agr. tamże. B. rzadki.

A. dia L. Czerwiec — lipiec. Wszędzie pospolicity.

A. ino Rott. 20;VII 1917 r. na zrębach leśnych rew. Szczeco-Turskiego. B. rzadki.

A. daphne Schff. 20;VII 1917 r. tamże 2 okazy. B. rzadki.

A. lathonia L. Czerwiec — sierpień. Wszędzie pospolicity.

A. aglaja L. Czerwiec — sierpień, na łąkach Rytwiańskich. Niezbyt pospolicity.

A. niobe L. Lipiec — sierpień. Na Rytwiańskich łąkach niepospolicie. Z łowionych posiadam:

A. n. ab. eris Meig. Lipiec — Rytwiany 2 okazy.

A. adippe L. Lipiec na leśnych łąkach rewiru Golejowskiego. Niepospolicie.

A. paphia L. Lipiec — sierpień. Pospolicie na leśnych drogach. Wśród łowionych spotykałem okazy ♀ zbliżone do *ab. valesina*. Esp.

SATYRIDAE.

Erebia medusa F. Czerwiec. Na łąkach i leśnych polanach rew. Podklasztornego. Nie wszędzie pospolicie.

E. aethiops Esp. 29.VII 1914 r. na leśnej polanie w rewirze Podklasztornym. B. rzadki.

E. ligea L. Lipiec, na leśnych łąkach rew. Podklasztornego.

E. l. ab. adyte Hb. tamże. Obydwa niepospolite.

Melanargia galathea L. Lipiec, na porębach rewiru Podklasztornego. Niepospolicie i lokalny.

Satyrus hermione L. Lipiec — sierpień, w jarach za osadą Bogorja. B. rzadki.

S. alcyone Schiff. Lipiec — sierpień. W wąwozach pod wsią Gorzyczany i w jarach między Sandomierzem i Zawichostem. Dość pospolicie.

S. briseis L. Lipiec — sierpień. W jarach między Sandomierzem a Zawichostem. Dość pospolicie.

S. semele L. Lipiec, wszędzie pospolicie.

Pararge megaera L. Maj — sierpień, wszędzie pospolicie.

P. maera L. Czerwiec — lipiec, rew. Podklasztorny i Golejowski. Dość pospolicie.

P. m. ab. adrasta Hb. tamże.

Aphantopus hyperanthus L. Połowa czerwca—lipiec na przy-leśnych łąkach rew. Podklasztornego. Pospolicie.

A. h. ab. arete Müll. tamże.

Epinephele jurtina L. Maj — sierpień. Wszędzie pospolicie.

E. lycaon Rott. Czerwiec — sierpień. Wszędzie pospolicie.

Coenonympha iphis Schiff. 15 VII 1914 r. w zaroślach rew. Podklasztornego. Nie pospolicie.

C. arcania L. Lipiec, na leśnych polankach rew. Podklasztornego. Niepospolicie.

C. a. ab. darwiniana St. 11;VII 1917 r. tamże. B. rzadki.
C. pamphilus L. Maj — sierpień. Wszędzie pospolity w 2-ch pokoleniach.

C. p. ab. lyllus Esp. 15;VIII 1914 r. rew. Podklasztorny.

C. tiphon Rott. Czerwiec na torfowych leśnych łąkach rew. Golejowskiego.

C. t. ab. philoxenus Esp. 20;VI 1914 tamże. Nie rzadki.

Nemeobius lucina L. Maj, rew. Podklasztorny, nie pospolity.

LYCAENIDAE.

Callophrys rubi L. Wszędzie dość pospolity w maju — czerwcu.

C. r. ab. bipunctata posiadam 2 okazy z Rytwian, które na odwrotnej stronie tylnych skrzydeł mają tylko po jednym białym punkcie w górnej części skrzydełka.

Thecla spini Schff. Czerwiec — lipiec; w zaroślach i krzakach rew. Podklasztornego i Golejowskiego. Rzadki.

Th. w album Knoch. 15;VII 1917 r. rew. Podklasztorny. B. rzadki.

Th. ilicis Esp. Czerwiec — lipiec na dębowych zaroślach rew. Szczecckiego.

Th. i. ab. cerri Hb. tamże. Obydwie formy pospolite.

Th. acaciae F. 13;VII 1913 r. w Rytwianach. Posiadam tylko jeden okaz. Rzadki.

Th. pruni L. Posiadam jedyny okaz złowiony 25;VI 1913 w Rytwianach. B. rzadki.

Zephyrus quercus L. Lipiec na zrębach porośniętych krzakami dębowymi w rew. Szczeckim. Nie bardzo pospolity.

Z. betulae L. Wszędzie nierzadki. Lipiec — sierpień. Ze znalezionych w czerwcu na śliwie gąsienic, motyle leżały się 20 VIII 1924 r. Sandomierz.

Chrysophanus virgaureae L. Lipiec — sierpień; wszędzie nie pospolity. 10;VII 1918 r. Zbrza Wielka.

Chr. dispar rutilus W. 21;VII 1918 r. Sandomierz. Wszędzie, jednak niepospolity.

Chr. hippothoë L. 28;VI 1918 r. Sandomierz Krakówka, dość pospolity.

Chr. h. ab. eurybia ♀ 19;VII 1918 tamże.

Chr. alciphron Rott. Czerwiec — lipiec na łąkach pod Sandomierzem oraz w innych miejscach. 10;VII 1918 r. Zbrza Wielka.

Chr. phleas L. Maj — sierpień, w dwóch pokoleniach, wszędzie pospolicie.

Chr. phl. ab. eleus F. Sandomierz.

Chr. phl. ab. caeruleopunctata St. 15/VIII 1918 r. Okolice Sandomierza.

Chr. dorilis Hufn. Maj — sierpień, wszędzie pospolicie w 2-ch pokoleniach.

Chr. d. ab. subalpina Spr. 10/VIII 1913 Sandomierz.

Chr. d. ab. obscurior S. L. = *fusca* Gillm. okolice Sandomierza.

Chr. d. ab. fulvomarginalis tamże.

Chr. amphidamas Esp. Czerwiec — sierpień, w 2-ch pokoleniach, niepospolicie.

Chr. a. v. obscura Rühl. Zbrza Wielka.

Modraszki łowilem przeważnie w lipcu, w południe nalewając wodę na suchą ziemię w dnie upalne, wieczorem zaś na dojrzewającym zbożu. W 1918 r. modraszki wystąpiły masowo w jarach od Sandomierza do Zawichosta (Pieprzowe Góry, Dwikozy, Słupcza, Winiary, Zbrza Wielka).

Lycaena argiades Pall. 15 VII 1925 r. Wszędzie nierzadki.

L. a. gen. vern. polysperchon Berg. 10/V 1913 r. Rytwiany. Znacznie rzadszy od poprzedniego.

L. argus L. Koniec czerwca — sierpień, w jarach między Sandomierzem a Zawichostem (Słupcza, Winiary, Zbrza Wielka). Nierzadki.

L. argyrognomon Bgstr. Maj — sierpień tamże, nierzadki.

L. optilete Knoch. Lipiec tamże i w Sandomierzu. Dość rzadki.

L. baton Bgstr. 10/VI 1914. Rytwiany, niepospolicie.

L. b. trans. ad v. panoptes Hb. tamże jedyny okaz.

L. astrarche Bgstr. Lipiec w jarach między Sandomierzem a Zawichostem. Niepospolicie.

L. astr. ab. calida Bell. tamże.

L. astr. ab. allous Hb. 26/VII 1918 r. tamże.

L. eumedon Esp. 10/VII 1918 r. tamże. Niepospolicie.

L. eros O. v. *eroides* Friv. 15/VI 1918 r. Zbrza Wielka. B. rzadki.

L. icarus Rott. Maj — sierpień, wszędzie pospolicie w 2-ch pokoleniach.

- L. i. ab. icarinus* Scrb. 10/VIII 1918 r. Zbrza Wielka.
L. i. tr. ad ab. caerulea 20/VII 1921 r. Sandomierz-Krakówka.
L. i. ab. parvus Karcz. 26/VII 1918 r. Zbrza Wielka.
L. hylas Esp. 20/VII 1918 r. Zbrza Wielka i Pieprzowe Góry. Niepospolity.
L. meleager Esp. 20/VII 1918 r. Zbrza Wielka, niepospolity.
L. bellargus Rott. Maj—sierpień, w 2-ch pokoleniach. Wszędzie, nie bardzo pospolity.
L. b. ab. ceronus Esp. 20/VII 1918 r. ♀ Winiary. Rzadki.
L. damon Schff. 18/VII 1916 r. Rybnica i Winiary. Rzadki.
L. minimus Fuessl. 20/VII 1918 r. Zbrza Wielka i w innych miejscach. Niepospolity.
L. semiargus Rott. Lipiec tamże, niepospolity.
L. s. trans. ad ab. montana MD. 10/VII 1918 r. Zbrza Wielka. 2 okazy.
L. cyllarus Rott. Czerwiec, rewir Podklasztorny na widnych leśnych polanach, niepospolity.
L. c. ab. blachieri Mill. 20/VI 1914 r. tamże b. rzadki.
L.alcon Schff. 21/VII 1917 r. Rybnica koło Klimontowa na wapiennych wzgórzach; b. rzadki.
L. euphemus Hb. Lipiec, Zbrza Wielka, niepospolity.
L. aion L. 10/VII 1918 r. Zbrza Wielka, dość rzadki.
L. a. ab. obscura Chr. tamże b. rzadki.
Cyaniris argiolus L. Maj — lipiec, wszędzie dość pospolity.

HESPERIDAE.

- Heteropterus morpheus* Pall. Lipiec. Rewir Podklasztorny. Rzadki.
Carcharodus alceae Esp. Maj—sierpień. Rytwiany, wszędzie dość rzadki.
Carcharodus altheae Hb. Lipiec. Zbrza Wielka. 20. VIII 1918, b. rzadki.
Hesperia carthami Hb. Lipiec. Sandomierz-Krakówka, niepospolity.
H. serratulae Rmbr. 18/VII 1916 r. Szymanowice pod Klimontowem; b. rzadki.
H. alveus Hb. Lipiec — sierpień. Wszędzie dość pospolity.
H. malvae L. 24/V 1921 r. Wszędzie dość pospolity.

H. m. ab. taras Bgstr. 20:V 1914. Rytwiany; rzadki.

Thanaos tages L. Maj—lipiec, wszędzie niebardzo pospolicie.

Pamphila silvius Knoch. Czerwiec — Rytwiany, niepospolicie.

P. palaemon Pall. Czerwiec. Wszędzie dość pospolicie.

Adopaea lineola O. Lipiec na łąkach. Wszędzie niepospolicie.

A. acteon Rott. 20:VII 1919 r. Szymanowice pod Klimontowem. Rzadki.

A. thaumas Hufn. Lipiec — sierpień, tamże; niepospolicie.

A. sylvanus Esp. Czerwiec — lipiec. Wszędzie pospolicie.

Erynnis comma L. Lipiec — sierpień, wszędzie pospolicie.

Masowy pojaw Brudnicy nieparki (*Lymantria dispar* L.) w okolicy Bochni w r. 1924

[Das schädliche Auftreten des Schwammspinners in der Gegend von Bochnia]
Z jedną mapką (Mit einer Mappe)

napisał

MARJAN NUNBERG

Znana jest historia aklimatyzacji Brudnicy nieparki (*Lymantria dispar* L.) w Stanach Zjednoczonych Ameryki półn. i klęski, jakie ona wyrządza w nowej ojczyźnie, gdzie brak jej naturalnych wrogów¹⁾.

Amerykanie stosują w zwalczaniu intruza metodę biologiczną. W tym celu zakładają w Europie szereg stacyj t. zw. pasożytniczych, w których chodzi głównie o wyhodowanie jak największej ilości pasorzytów nieparki i przewiezienie ich do Ameryki. Taką stacją była też i stacyjka próbna w Damienicach koło Bochni, gdzie za wskazówkami PP. Crosmana i Webbera prowadziłem pracę, a wyniki jej podaję poniżej.

Jak z załączonej mapki widać najsilniej wystąpiła inwazja w miejscowościach: Cikowicach, Moszczanicy, Damienicach i Targowisku. Ilość gąsienic nie była jeszcze tak straszna, jaką podaje

¹⁾ Escherich: Die angew. Entomologie in Verein. Staaten.

Kuntze: Zadania i metody entomologii stosowanej. Przyroda i Techn. T. III. a 2. 1924.